

Sygn. akt II CNP 21/19

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 listopada 2019 r.,

skargi A.K.

o stwierdzenie niezgodności z prawem

prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 20 stycznia 2017 r., sygn. akt II Ca (...) wydanego

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko I. Spółce Akcyjnej V. w W.

o zapłatę,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 marca 2016 r. Sąd Rejonowy w S. zasądził na rzecz powoda A.K. od pozwanego I. Spółki Akcyjnej V. z siedzibą w W. kwotę 32 000 złotych z odsetkami oraz kosztami procesu z tytułu szkód poniesionych na mieniu w wyniku wypadku komunikacyjnego. Podstawą rozstrzygnięcia były przepisy art. 822 k.c. oraz art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych (dalej jako u.u.o.).

W wyniku rozpoznania apelacji pozwanego Sąd Okręgowy w S. , wyrokiem z dnia 20 stycznia 2017 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo, rozstrzygając o kosztach postępowania. Powołując się przede wszystkim na

niepełnienie przez powoda obowiązków wynikających z art. 6 k.c. Sąd Okręgowy uznał brak wykazania przez powoda zasadności roszczenia odszkodowawczego.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądowego powód zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie tym wyrokiem prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 i 2 k.c., art. 363 § 1 w związku z art. 822 § 1 k.c., art. 436 § 2 w związku z art. 415 k.c. i art. 19 ust. 1 u.u.o., a także art. 6 k.c. Naruszenie przepisów postępowania dotyczy art. 227, 232 i 233 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku oraz zasądzenie kosztów postępowania wywołanych wniesieniem skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Mimo zastrzeżenia, podniesionego przez pełnomocnika skarżącego w punkcie drugim uzasadnienia przesłanek do wniesienia skargi na podstawie art. 424¹ § 1 k.p.c. (s. 2) oraz w końcowej części uzasadnienia skargi (pkt III, s. 8), skarga podlega odrzuceniu.

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c. można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Wśród wymagań formalnych, które wobec skarżącego formułuje art. 424⁵ § 1 k.p.c., poza wskazaniem przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny (pkt 3), znajduje się obowiązek wykazania (pkt 5), że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

Stosując się do podanego obowiązku pełnomocnik skarżącego stwierdza, że wartość przedmiotu sporu jest poniżej minimum, od której w sprawach o prawa majątkowe przysługuje skarga kasacyjna, jak również brak podstaw do wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz brak możliwości wzruszenia zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych.

Wnosząc skargę z datą 19 stycznia 2019 r. skarżący wiedział o wprowadzeniu do polskiego porządku prawnego, ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (u.SN) skargi nadzwyczajnej i tego konsekwencjach,

co znalazło wyraz w uzasadnieniu rozpoznawanej skargi. Jak zostało to sformułowane (s. 2) „Nie ma (...) podstaw do kategorycznego stwierdzenia, że strona powodowa może wnieść skargę nadzwyczajną. Wynika to z okoliczności braku funkcjonowania Izby Sądu Najwyższego rozpatrującej skargi nadzwyczajne a co dalej za tym idzie nie istnienia orzeczeń pozwalających ustalić wykładnię przesłanek określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 ustawy o Sądzie Najwyższym”. W końcowym fragmencie uzasadnienia skargi jest mowa o tym, że uznanie braku podstaw do wniesienia skargi nadzwyczajnej z podanego powodu może zostać ocenione jako „działanie na wyrost”. Jednak „w ocenie powoda ewentualne odrzucenie niniejszej skargi z powodu możliwości wniesienia przez niego skargi nadzwyczajnej będzie odczytywane przez niego jako ocena Sądu pozwalająca na przyjęcie istnienia podstawy do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W chwili wnoszenia niniejszej skargi są to jednak tylko dywagacje skarżącego”.

Otóż w chwili rozpoznawania przez Sąd Najwyższy przedstawionego wniosku o rozpoznanie skargi warunki, o których mowa w przywołanym uzasadnieniu zostały spełnione w tym sensie, że nowa Izba Sądu Najwyższego, której powierzone zostało rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych już funkcjonuje, mimo wielu zgłoszonych zastrzeżeń co do jej powołania zgodnie z Konstytucją RP. Niemniej, na ten moment należy stwierdzić, że skarżący już od czasu rozpoczęcia funkcjonowania właściwej Izby powinien do organu uprawnionego do wniesienia skargi złożyć właściwy wniosek. Dopiero kolejnym krokiem może być na podstawie obowiązującego prawa skorzystanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku, o którym mowa w skardze. Na ten moment nie są spełnione przesłanki, o których mowa w art. 424¹ § 1 pkt 5 k.p.c.

Wprowadzając przepisy o skardze nadzwyczajnej ustawodawca znał obowiązujący system prawny, również w zakresie dotyczącym nadzwyczajnych środków zaskarżenia prawomocnych orzeczeń sądowych. Wiadome zatem było, jakimi warunkami prawnymi (przesłankami) należy dysponować, aby z każdego z tych środków móc skorzystać. Eliminując w skardze, z odpowiednim uzasadnieniem wszystkie z nich poza skargą z art. 424¹ § 1 k.p.c. skarżący sam przyznał, że przepisy postępowania cywilnego zawierają określone wymagania formalne i materialne, które należy respektować. Winno się to zatem również

odnosić do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego (dział VIII w tytule VI księgi pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego). Rzeczą ustawodawcy jest prawidłowo tworzyć powszechnie obowiązujące przepisy prawa, rzeczą sądów jest je wykonywać, a na etapie krótkich prac nad projektem nowej ustawy o Sądzie Najwyższym, Sąd ten w swojej opinii zwracał uwagę na wątpliwości i niebezpieczeństwa, jakie niosą m.in. nowe rozwiązania strukturalne, w tym w postaci skargi nadzwyczajnej.

Dotychczasowa skarga określona w art. 421¹ i nast. k.c. ma charakter subsydiarnego, nadzwyczajnego środka prawnego, który sam nie służy uchyleniu lub zmianie zaskarżanego orzeczenia, lecz rozpoczyna pierwszy etap postępowania o uzyskanie odszkodowania od Skarbu Państwa na podstawie przepisów stanowiących o tym, także w razie wydania prawomocnego orzeczenia, które okazało się niezgodne z prawem (art. 417¹ § 2 k.c.). Cel uzyskania orzeczenia o niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego jest więc daleko idący, zatem postępowanie o uzyskanie takiego orzeczenia powinno być możliwe w ostatniej kolejności. Nie wiąże się bowiem z wydatkowaniem środków finansowych osoby odpowiedzialnej za wyrządzenie szkody poszkodowanemu, tak jak ma miejsce w wyniku rozpoznania sporu między stronami stosunku cywilnoprawnego, tylko przenosi odpowiedzialność za szkodę na Skarb Państwa.

W sprawie leżącej u podstaw wniesionej skargi także występuje tego typu sytuacja. Skarżący uważa się za pokrzywdzonego w sporze z ubezpieczycielem, w wyniku którego sąd – jego zdaniem niezgodnie z prawem – odmówił zasądzenia odszkodowania. Dochodzona kwota jest zbyt mała, aby mieć uprawnienie do wniesienia skargi kasacyjnej wraz z wnioskiem o jej przyjęcie, uznał więc za właściwe, aby to jego pokrzywdzenie wyrównał Skarb Państwa. Do tego jednak potrzeba najpierw uzyskać orzeczenie na podstawie art. 424¹ § 1 k.p.c.

Wprowadzenie do postępowania przed Sądem Najwyższym skargi nadzwyczajnej jako nowego nadzwyczajnego środka zaskarżenia ma szeroką podstawę (art. 89 § 1 u.SN), obejmującą zwłaszcza naruszenie zasad, wolności i praw określonych Konstytucją RP oraz rażące naruszenie prawa przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Termin do wniesienia tej skargi wynosi

pięć lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 u.SN), z tym że (art. 115 § 1 u.SN) w okresie trzech lat od dnia obowiązywania ustawy o Sądzie Najwyższym mogą być zaskarżone prawomocne orzeczenia sądowe wydane przed wejściem w życie tej ustawy, ale po dniu 17 października 1997 r., tj. daty wejścia w życie Konstytucji RP.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało zaakcentowane (zob. zwłaszcza postanowienie z dnia 20 grudnia 2018 r. III CNP 19/18 (OSNC-ZD 2019, nr B, poz. 31), że do porządku prawnego został wprowadzony kolejny instrument prawny pozwalający na uchylenie lub zmianę prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończące postępowanie w sprawie (art. 89 § 1 w związku z art. 91 § 1 u.SN), obejmując także we wskazanych granicach czasowych orzeczenia, które uprawomocniły się przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, tj. przed 3 kwietnia 2018 r.

W orzeczeniach Sądu Najwyższego wydanych na tle omawianych przepisów oraz w poświęconym temu piśmiennictwie podkreśla się (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r. III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121; z dnia 12 października 2018 r. IV CNP 38/18 i z dnia 6 listopada 2018 r. II CNP 17/18, nie publ.), że nowy środek otwierający możliwość podważenia prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed 3 kwietnia 2018 r. musi wywrzeć wpływ na dopuszczalność żądania stwierdzenia niezgodności tych orzeczeń z prawem. Słusznie się wskazuje, że warunkiem dopuszczalności skargi określonej w art. 424¹ § 1 k.p.c. jest niedostępność środków prawnych pozwalających doprowadzić do uchylenia lub zmiany orzeczenia, które się zaskarża. Podnosi się również dojście do podobnego wniosku w odniesieniu do orzeczeń wydanych po wejściu w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, skoro nowy stan prawny stwarza nieprzewidzianą dotąd możliwość podważenia prawomocnego orzeczenia poza skargą kasacyjną i wznowieniem postępowania. Postępowanie ze skargi nadzwyczajnej może wyeliminować w ogóle potrzebę występowania z dotychczasowymi nadzwyczajnymi postępowaniami, a subsydiarny charakter skargi z art. 424¹ § 1 k.p.c. znajduje potwierdzenie w przepisach ustawy o Sądzie Najwyższym (art. 89 § 4 i art. 115 § 2). Wynika z nich, że Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi nadzwyczajnej, mimo stwierdzonych nieprawidłowości może

zaniechać uchylania lub zmiany prawomocnego orzeczenia, lecz poprzestać na wydaniu orzeczenia stwierdzającego niezgodność zaskarżonego orzeczenia z prawem. Tego rodzaju orzeczenie wystarczy do wniesienia o odszkodowanie od Skarbu Państwa, mimo że kwestionowane orzeczenie pozostaje w obrocie, czyli skarga nadzwyczajna przed Sądem Najwyższym, jak wyjaśnia się słusznie w uzasadnieniu postanowienia w sprawie III CNP 19/18 staje się jednym z postępowań, o których stanowi art. 417¹ § 2 zdanie pierwsze k.c. Świadczy o tym również znacznie szersza podstawa do wniesienia tej skargi niż ma to miejsce w przypadku skargi z art. 424¹ k.p.c., a to oznacza pozostawienie tej skargi jako najpóźniej wnoszonego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, po wyczerpaniu wszelkich innych możliwości prawno-procesowych.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje przekonanie (zob. także uzasadnienia w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019 r. II CNP 2/18, z dnia 24 kwietnia 2019 r. IV CNP 8/18, z dnia 30 lipca 2019 r. II CNP 22/19, z dnia 15 października 2019 r. II CNP 23/19 i z dnia 17 października 2019 r. II CNP 13/19, nie publ.), że w stanie prawnym ukształtowanym przez wprowadzenie skargi nadzwyczajnej skarżący, wykonując obowiązek nałożony przez art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. musi wykazać, że bezskutecznie zwrócił się do uprawnionego organu (art. 89 § 2 i art. 115 § 1a u.SN) o wniesienie skargi nadzwyczajnej. Jak przekonująco jest to wyjaśnione w powołanym już postanowieniu Sądu Najwyższego w sprawie III CNP 19/18, jest oczywiste, że nie ma znaczenia, iż stan prawny obowiązujący w chwili uprawomocnienia się zaskarżanego orzeczenia nie przewidywał skargi nadzwyczajnej, skoro warunkiem prawnym (przesłanką) dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego jest nie tylko to, że zmiana lub uchylenie tego orzeczenia było niemożliwe w przeszłości, lecz także to, iż nie jest ono możliwe w chwili, w której dokonuje się oceny dopuszczalności skargi (art. 424¹ § 1, art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.). Na odmienną ocenę nie może mieć wpływu różnicowanie terminów do wniesienia obu skarg i ich pokrywanie się niekorzystne dla wnoszących je podmiotów. Na kwestię tę zwraca się uwagę również w powołanych innych postanowieniach Sądu Najwyższego.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 424⁶ § 1 i 2 k.p.c. odrzucić skargę, rozstrzygając o kosztach postępowania wywołanego skargą na podstawie art. 98 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c.

as]

aj